

Sloviti slikarji v Ljubljani.

Dr. Josip Mal.

Dobre slike iz preteklih časov, ki se hranijo še marsikje kot dragocena rodbinska dediščina, nam pričajo o okusu prednikov, ki so umetnine naročevali, nam takorekoč nazorno predstavljajo umetniške smeri in čuvstvovanje one dobe. Pri-povedujejo nam pa tudi o živahnih duševnih vezeh, ki so spajale našo domovino s tujino in s tujimi umetniki.

Medtem ko so naši kraji do reformacije bili v ožjem stiku s protestantsko Nemčijo, se je ta vez v dobi protireformacije razrahljala. Italijanska renesansa in humanizem nas privedeta do ožje znanstvene in umetniške zveze z Italijo. Škof Hren sam študira v Italiji, je humanist, ki dela v svoji mladosti latinske verze, ljubi sijaj, zunanji blesk in umetnost, kar so podpirali zlasti tudi njegovi varovanci — jezuiti.

Kranjski dijaki so obiskovali v tej dobi skoro izključno le italijanska vseučilišča (predvsem ono v Padovi in Bolonji), jako važen del izobrazbe so tvorila tudi običajna potovanja po končanih študijah: kaj čuda torej, da so naši dijaki, ki so videli v Italiji veliko kulturno in umetniško življenje, te vtise in vplive pozneje tudi doma ljubeznipolno gojili, podpirali in pospeševali. Tako so postali, razen Cerkve, ravno plemiči vneti pospeševalci upodablajoče umetnosti.

V takozvani protireformacijski dobi so privabili v Ljubljano in na Kranjsko sploh italijanske umetnike, da so tu delovali in ustvarili najboljše, kar ima pokazati naša stavbinska in upodablajoča umetnost tega časa. Da je bil vpliv teh tujih mojstrov in njihovih del na razvoj naših domačih umetnikov dostikrat prav izdaten in vzgojevalen, na to je imela naša domača umetnostna zgodovina že večkrat priliko opozoriti.

Mnogo takih del naše umetniške preteklosti, zlasti onih, ki so bila v posesti zasebnikov, se je tekom časa razneslo širom sveta. Večina teh umetnin je, ako že ne izgubljena ali uničena, pa vsaj javnosti odtegnjena, zato tem nujnejša naša dolžnost pribiti vsaj dejstva, da so se v naši sredi nahajale nekdanje umetnine, za katere bi nas danes lahko zavidal marsikateri odličen zavod. Iz novejšje dobe imamo en tak slučaj z bogato in dragoceno zbirko barona Erberga, ki je na svoji dolski graščini zbral za cel muzej umetnin in redkosti in vzdrževal za nadzorstvo lastnega kustosa. Po njegovi smrti se je, žal, vsa ta s toliko ljubeznijo in

razumom zbrana zbirka raznesla po svetu. V svoji oporoki je poklonil Erberg († 1843) med drugim cesarju Ferdinandu, kateremu je bil nekdanj ajo, v spomin velik steklen vrč (kupo) iz časa celjskih grofov, razen tega mu je volil še dva slonokoščena servisa za pijačo z v reliefu vrezanimi bahanaliji otrok. Sto let poprej naletimo na podoben slučaj, da so vsled smrti prešle v tuje roke dragocene slike in razni drugi umetno-obrtni izdelki.

Dne 6. sušca leta 1740. je namreč umrl v starosti 55 let Žiga Jož. de Coppinis, bivši plačilni mojster primorske in ogulinske granice, prisednik kranjskega deželnege in dvornega sodišča, ki je upravljal nekaj časa tudi posle kranjskega stanovskega odbornika. Zapustil je edinega nedoletnega sina Franca Andreja (roj. l. 1723.), kateremu je izbral njegov stric-duhovnik Jurij Siegfried za varuha in upravitelja premoženja in posestev Jan. Benjamina barona Erberga, v čigar arhivu so se nam tudi ohranili tozadevni akti.

Žiga Jožef de Coppini(s) je zbral, oziroma poddedoval precejšnje premoženje; v svoji oporoki se je spomnil tudi ubožnih otrok navadnih graničarjev z ustanovitvijo dijaške ustanove. V Ljubljani je imel dve hiši, katerih eno, ležečo zadaj za avguštinskim (sedaj frančiškanskim) samostanom pred špitalskimi vrati, je z vrtovi vred prodal jerob Erberg leta 1741. kovaču Andreju Preisingerju za 1300 gl. in 6 kremniških cekinov (= 25 gl. 12 kr.) likofa. Druga hiša je bila v »gospodskem« okraju, na Bregu,¹ zraven današnje Blasnikove tiskarne. O tej nam pripoveduje poročilo, da je leta 1735. Jožef Žiga Coppini prvo nadstropje te hiše s kletmi in hlevi dal v najem odvetniku in tajniku deželnege glavarstva Ignaciju Pogačniku za letnih 100 gl. Mor-da se ne bom motil, ako trdim, da so bile v tem, gospodi namenjenem poslopju shranjene tudi slike in ostale dragocenosti, o katerih pozneje izpregovorimo. Ceno najemnine in prodane hiše pa navajam zato, da spoznamo približno takratno visoko denarno vrednost in bomo na drugi strani znali uvaževati za tedanje razmere visoko nastavljene cene slik.

Jan. Benj. Erberg je svojemu varovancu na njegovo izrečno željo ohranil le posest in gradič v Lesičjem pri Šmarju, kjer mu je duhovni stric dal sezidati kapelico sv. Rafaela, katero je posvetil

¹ Sodim, da današnja Wurzbachova hiša (Breg št. 10): zwischen dem Höfferischen dan Issepischen Behausung.

stiški opat začetkom leta 1744. V teh krajih si je ob Valvazorjevih časih postavil na Kopiji (Wiesenhof) pri Želimljah majhen gradič protomedicus Francesco de Coppini. Bil je doktor filozofije in medicine; svoj zdravniški poklic je izvrševal v Ljubljani najmanj že od leta 1647. dalje. Moral je biti veščak v svoji stroki, splošno priljubljen in čislán, tako da so njemu in njegovim zakonskim potomcem podelili 4. svečana 1681 kranjski deželni stanovi na njegovo prošnjo deželanstvo. Umrl je v Ljubljani 1. avgusta 1689, 80 let star.

Mlajši sin zdravnika Franca, jurist Karel Jožef, katerega Valvazor hvali, »weil er in den Studien die Mittelmässigkeit übergangen,« je dosegel maja 1685 na padovanskem vseučilišču doktorski klobuk.¹ Njegov starejši (l. 1653. rojeni) brat Janez Andrej Coppini je sledil poklicu svojega očeta; izvrševal je svojo zdravniško umetnost v Ljubljani, kjer je umrl 19. rožnika 1732. Zgoraj imenovani duhovnik Jurij Siegfried (rojen leta 1689.) ter Žiga Jožef (rojen leta 1685.) sta bila sinova Janeza Andreja.

Ime nam kaže italijansko pokolenje te družine, o kateri se ne ve natanko, kdaj da je prišla na Kranjsko. Morda je bil Franc Coppini prvi ustanovitelj kranjske loze, ker je šele on, in sicer šele v visoki svoji starosti prejel kranjsko rojstvo (inkolat). Ker niso imeli obširnejših posestev, zato vidimo, da se člani te rodovine posvečajo uradniškemu ali sicer kakemu prostemu poklicu. Šolanje v Italiji z njeno visoko kulturo je na posamezne člane rodovine tudi v umetniškem oziru trajno in globoko vplivalo. Enkrat dobljenih vtisov in vplivov tudi doma niso več pozabili.

Zdi se pa, da je bil od vseh ostalih umetniškemu stremljenju najbolj naklonjen že omenjeni Janez Andrej Coppini. To domnevo potrjuje tudi sporočilo, da je ravno ta Andrej opozoril stolnega dekana Dolničarja, ko je isti premišljeval, komu poveriti slikanje novozidane ljubljanske stolnice, na svojega znanca Julija Quaglio,² ki je l. 1702. preslikal goriško stolno cerkev. Coppini ter vice-dom grof Fr. Lanthieri povabita Quaglio v tej zadevi v Ljubljano, ki se je spomladi leta 1703. temu vabilu tudi odzval. Tako pripade rodbini Coppini ne ravno najmanjši del zasluge, da krasijo našo stolnico slike odličnega italijanskega umetnika.

Vesetje in dovtetnost Jan. Andreja pl. Coppini za umetnost se kaže še bolj očito v dragoceni zbirki

slik, katero je tekom svojega dolgega življenja zbral na svojem stanovanju v Ljubljani. Sicer se ne more s popolno gotovostjo trditi, da je izključno samo on zbral dragocene umetniške zaklade, ki so po smrti njegovega starejšega sina Žige Jožefa prišli naprodaj. Njegovo znanje z gornjeitalijanskim slikarjem Quaglio, dalje dejstvo, da so bili v zbirki — koje inventar koncem spisa doslovno priobčujem — zastopani predvsem gornjeitalijski ali pa vsaj taki umetniki, o katerih je znano, da so ob njegovem času živeli in se učili tudi v Benetkah, vse to potrjuje zgornje domnevanje. O njegovem mlajšem bratu Karlu Jožefu je znano, da je dovršil svoje študije ravno na benečanskem vseučilišču v Padovi. Poti in povodov torej dovolj, da si tolmačimo pretežni italijanski značaj zbirke Jan. Andreja, ki je študiral medicino nedvomno tudi na italijanski visoki šoli.

V vrsti teh slik srečamo tudi nekaj doslej nepoznatih del naših domačih umetnikov. Tako se odkrije pred našimi očmi osnutek Gladičeve oltarne slike sv. Fabijana in Sebastijana. Jan. Jurija Gladiča, ki je umrl na Reki okrog leta 1687., hvali Valvazor kot izvrstnega in slavnega slikarja, kateremu v njegovi dobi ni bilo para v naših krajih.¹

Drug zastopnik naših krajev v tej zbirki je Viljem Adam Weisskircher, sloviti štajerski umetnik, čigar sin (?) podobar Wolf je po Valvazorjevem načrtu oblikoval Marijino soho na št. Jakobskem trgu. Coppinijeva zbirka je hranila njegovega sv. Jeronima. En Weißkircherjev sv. Jeronim se nahaja v zakristiji farne cerkve pri Mariji Pomagaj v Gradcu. Morda je istoveten z našim.

Samoposebi umevno je tudi, če najdemo v vrsti drugih umetnikov zastopanega Coppinijevega prijatelja Julija Quaglio z Laokoontovo skupino, katera slika izpod njegovega čopiča nam je bila doslej popolnoma neznana.

Zelo visoko sta bila cenjena oba portreta (cesarja Jožefa I. in nekega umetnika) od slikarja Slavoniano (Schavoniano): 25 cekinov² za en portret v tistem času je bila pač visoka cena, ki se je plačala gotovo le za izredno dobro delo. Ime njegovo je, kot pri večini italijanskih umetnikov, šele pozneje privzeto. S precejšnjo gotovostjo smemo trditi, da je bil rodóm benečanski Slovenec: Sclavonia, Schiavonia kliče namreč Italijan severovzhodni hriboviti del Furlanije.³

¹ Costa, Studenti etc. all' università di Padova (Archeographo triestino, XXI, 187).

² Njegov življenjepis glej v Steskovi razpravi: Slikar Julij Quaglia (Dom in Svet, 1903).

¹ Valvazor, Ehre, XII, p. 103.

² Cekin je veljal okrog 9 kron.

³ Prim. Prampero, Saggio di un glossario geografico friulano.

Skoro čudno se nam vidi na prvi pogled, da ne najdemo več umetnikov iz naših domačih pokrajin. Kajti, kar sedaj sledi, so izvečine le tuji slikarji. O Fr. Jelovšku († 1764) zremo iz nekega računskega zaključka le to, da mu je izplačal Erberg kot Coppinijev skrbnik 5 gl. za slikanje grba pri pogrebu Žige Jožefa.

Sicer je obstojala v Ljubljani izza leta 1677. bratovščina slikarjev. Toda morda je bila ravno ta ozkosrčna združna organizacija kriva, da je v samozadovoljni stagnaciji polagoma začela propadati domača umetnost, katero so, boječ se v svoji nezmožnosti tuje konkurence, vklenili podobno kot ostale rokodelske obrti v ozke meje kruhoborskega ceha. Ker tako ni bilo od nikoder prave podbude in napredka, so prevzeli vsa važnejša in boljša dela ter naročila tuji, večinoma italijanski mojstri. Ti so šele vlili novega življenja v naše tedanje umetniško žitje. Saj je znano, kolikega pomena so bila n. pr. za nadaljnji umetniški razvoj in polet naših domačih slikarjev ravno Quaglijeve slike v ljubljanski stolnici.

In kako naj bi našla ta bolj rokodelska kot slikarska umetnost prostora v Coppinijevi zbirki z njenimi svetovnimi mojstri, katerih vrsto odvarja pred vsemi Albert Dürer (1471—1528). Morda izhaja naš mali portret ravno iz časa Dürerjevega bivanja v Benetkah. Strahl¹ omenja celo neko pripovedko, ki trdi, da je Dürerja na njegovem povratku iz Benetk v Augsburg zadržala bolezen za nekaj dni v Kamniku ali njega okolici. Čas svojega okrevanja pa je porabil s slikanjem. Na desko vrat svoje sobe je baje naslikal Madono s svetlobo ožarjeno. Izključeno sicer ni, da ima ta pripovedka kaj stvarne podlage. Kajti v resnici je bil Dürer rahlega zdravja; ker ni bil bogat, je morda svoje neprostoovoljno bivanje na Kranjskem izkoristil s slikanjem, kot so v tem času sploh delali potujoči slikarji.

Anton van Dyck (1599—1641), sloviti flamski portretist, je v naši zbirki tudi zastopan. Slika gotovo ni bila signirana, ker seznam samo domneva, da je (na 10 cekinov cenjen) portret delo njegovega čopiča. Radi možne beneške proveniencie te slike naj še pripomnim, da je tudi van Dyck živel nekaj časa (1621—1623) v Italiji in Benetkah.

Njegov s slavo ovenčani učitelj Peter Pavel Rubens (1577—1640) je kakor v življenju tako tudi po smrti bil spremljan od sreče: kajti vsekdar so njegova dela visoko čislali in cenili. Tudi Coppinijev, akoravno že »star« (najbrž toliko kot slabo

ohranjen) Rubens je dosegel višino 20 cekinov. Leta 1600 se je podal Rubens v Benetke, da bi tam študiral slike Tiziana in Caliarija (= Paolo Veronese).

Prvi in največji mojster benečanske slikarske šole Tiziano Vecellio (1477—1576), rodom iz furlanskega kraja Pieve di Cadore, tudi v Coppinijevi zbirki ni manjkal. Tu srečamo njegovo 30 cekinov vredno epifanijo. Ohranjenih in znanih je sicer nekaj njegovih slik pastircev pred jaslicami, toda slika sv. treh kraljev bi bila po vsem tem novo, doslej nepoznano njegovo delo.

Tizianov rival Paolo Veronese (1528 do 1588), znan in slaven zlasti vsled svojih drznih in bogatih kompozicij, ki v svoji sijajni izpeljavi tekmujejo z enostavnejše in enotneje zasnovanimi slikami Tiziana, je bil pri Coppiniju zastopan z originalno risbo.

Skupino angelov (št. 33) je slikal najbrže Giacomo Palma il Giovine (ne il Vecchio), učenec Tintoretov. Kljub vsem hibam bolj rokodelsko delujočega slikarja kaže ta umetnik, ki je živel med letom 1544. in 1628., le še mnogo talenta. Zlasti so se mu vedno posrečile ljubke glavice angelcev.

Važen predstavitelj benečanske slikarske umetnosti je končno Leandro da Ponte (roj. 1558), po rojstnem mestu svojega očeta-slikarja splošno znan pod imenom Bassano. Leandro Bassano je umrl v Benetkah leta 1623. Že njegov oče Jacopo, učenec Tizianov, je v svojih slikah v živahnih barvah poudarjal predvsem pokrajino in ostale podrobnosti. Leandro je slikal med prvimi s posebno ljubeznijo ravno genre, pokrajine, slike iz kmetskega življenja, živali, kmetijske dvore in kovačnice. Več njegovih slik hrani dunajski dvorni muzej, med drugim portret kardinala Dominika Tuscu, s katero stroko se je manj pogosto ukvarjal.

Važno umetno-zgodovinsko mesto v naši galeriji zavzema Cagnaccijev »Deviški Jožef«. Že iz nastavljene cene (17 cekinov) bi bilo sklepati na umetniško ali pa vsaj tehniško dovršenost slike. Cagnacci, pravzaprav Gvidon Canlassi (roj. 1601), je bil eden boljših Renijevih učencev. Najprvo je delal v Rimini in Bolonji, potem je odšel na Nemško, kjer se je ustalil. Umrl je na Dunaju leta 1681. Ker ni živel v Italiji, je umevno, da najdemo tam (v Rimu v Accademia di S. Luca ter v Palazzo Borghese) le malo njegovih slik. Na Dunaju je njegova Magdalena spokornica, Kleopatra in sv. Jeronim, srečamo ga pa tudi v monakovskih in pariških zbirkah. Vsled življenjskih odnošajev umetnika z našo širšo domovino se nam torej ni čuditi, da ga dobimo tudi v Ljubljani.

¹ Die Kunstzustände Krains in den vorigen Jahrhunderten.

V dvorani Coppinijeve hiše se je nahajal iz treh kosov sestavljen originalen osnutek slikarij v kupoli cerkve il Gesù v Rimu. Ta z zlatom, marmorjem, skulpturami in slikami bogato okrašena, impozantna jezuitska cerkev je postala pozneje vzor drugim. Slika na svodu srednje ladje je mojstrsko baročno delo Giov. Batt. Gaullija (znan pod imenom il Baciccio, rojen v Genovi l. 1639.). To izborna slika silno spretnega umetnika, ki je l. 1706. naslikal v cerkvi apostolov v Rimu 19 m dolgo fresko »triumf frančiškanskega reda« tekom dveh mesecev, imenujejo »triumf imena Jezus«. Oljna skica za to fresko na svodu il Gesù se še danes hrani v galeriji slik Palazzo Spada v Rimu. Podobno skico si je napravil Baciccio tudi za slikarije na kupoli omenjene cerkve. Morda je bil Jan. Andrej Coppini, kot s Quaglio, tudi s tem gornjeitalskim umetnikom osebno znan, da se je mogel imenovati srečnega posestnika te dovršene skice slovite slike umetnikove. Baciccio je poslikal tudi tribuno v il Gesù, Palazzo Corsini pa hrani njegov portret kardinala Neri-Corsini.

Nicolò cavaliere Bambini je zastopan v Coppinijevi galeriji s svojo sv. Magdaleno. Večina njegovih slik je raztresenih po cerkvah v Benetkah, kjer se je narodil l. 1651. Tudi drugod po Furlaniji srečavamo slike tega umetnika; v Vidmu so njegovo delo slike v nadškofijski palači.¹ Učil se je najprvo doma pri Mazzoniju, v Rimu mu je bil učitelj Maratta. Vrnivši se v Benetke, kjer je leta 1736. tudi umrl, je prišel pod vpliv Liberija,² slovitega mojstra basni, alegoričnih in mitologičnih slik. Coppini je imel njegovo »Poezijo«; v dunajskem dvornem muzeju je Liberijeva slika »Venera in Amor«.

Ceno Tizianovih sv. treh kraljev (30 zlatov) je v Coppinijevi zbirki dosegla le še slika »Katon« od Jan. Karla Lotth. Njegovo »Salomonovo razsodbo« hrani »Ferdinandeum« v Inomostu. Umetnik se je rodil leta 1632. v Monakovem ter umrl leta 1698. v Benetkah.

Umetnik iz severa je še Glauber, katerega piše naš seznam v fonetični (franc. au = o) transkripciji Globber. Imamo pa dva brata-slikarja tega imena. Pomembnejši od obeh je Jan. Glauber, slikar in graver holandske šole, rojen l. 1646. v Utrechtu, umrl l. 1726. v Amsterdamu. L. 1671. je potoval čez Pariz v Italijo. Tekom dveletnega bi-

vanja v Rimu, kjer je bil sprejet pod imenom Polidor v nemško-flamsko akademično zvezo, je obiskal Padovo in Benetke. Njegov brat Jean Gottlieb Glauber (Mirtillus, umrl l. 1703.) se je pozneje naselil v Vratislavi in jako podobno Polidorju slikal predvsem pokrajine. Ker je o Polidorju znano, da je bil v Padovi in Benetkah, na katero zvezo sem pri naših slikah opetovano imel priliko opozoriti, zato domnevam, da sta bili Coppinijevi dve pokrajinski sliki delo njegovih rok. Zanimivo je dejstvo, da ni slikal svojih domačih holandskih, marveč skoro izključno le italijanske pokrajine.

Sicer pa spoznamo iz našega spodaj objavljenega seznama, da si je način holandskega slikanja s svojimi naturalističnimi scenami kmetskega in krčmarskega življenja, bitkami, pokrajinami, morjem in tihožitjem sploh utrl tudi v naših krajih svojo pot. V zbirki se je nahajal tudi ženski portret nekega neimenovanega nizozemskega slikarja.

Razen zgoraj navedenih slikarjev je zastopanih pri Coppiniju še par takih, o katerih mi doslej ni bilo mogoče dobiti nikakih podatkov, katere pa lokalna umetnostna zgodovina gotovo pozna. Tako je Manigat razstavil svojo večerno pokrajino ter dve bojni sliki, Pronde svojega »Matematika« in (Furlan?) Vicentini en portret, Francesco Huppini (!) Romano pa dvoje tihožitij. Navaja se še en »Štefan« od Remp (?) ml., ki bi bil morda lahko identičen z imenom slikarja Kasparja Rem, čigar dvoje slik ima tudi dunajska dvorna galerija. Na kako okrajšavo imena Remp(randt) in s tem na sina Tita slavnega slikarja Rembranda nam ni misliti.

Iz zapuščine Žige Jož. de Coppinis je prodal varih njegovega sina Franca Andreja, baron J. Benj. Erberg, glasom računskih zaključkov več umetno-obrtnih izdelkov, kot zlatnine in srebrnine, porcelana in podobnega okrasnega drobiža tavširanega in augsburškega dela. Iz našega seznamka razvidimo, da so se nahajale v zbirki tudi rezbarije in kolajne. Med kiparskimi deli se (ped št. 23) imenoma navaja »voščen deček« Bolonjčana Aleksandra Algardi (1598—1653), enega najboljših kiparjev XVII. stoletja.

Ako pogledamo v naš zapisnik slik, opazimo med tekočo številko 21 in 22 vrinjeno sliko, zvano »Violanta«, brez imena slikarja, pa tudi brez navedbe cene. To pa zato, ker ta slika ni prišla naprodaj, ker je Žiga Jožef v oporoki glede te slike izrečno to-le določil: Item das Bild Violante sollte dem Herrn Zergoll¹ zu Lisabona, oder wann sol-

¹ Cf. Leiss - Planiscig, Lessico biografico degli artisti friulani e di quelli che nel Friuli operarono (Forum Julii, Rivista di scienze e lettere, III, 1912, No. 10).

² Pietro Liberi rojen l. 1605. v Padovi, umrl l. 1687. v Benetkah.

¹ Franc Viljem Zerngollern (1653—1710) iz stare kranjske rodovine, je bil več stavbenik in slikar. Imel je tri hčere in tri sinove, ki so bojda podedovali »Violanto«.

ches ihme nicht zukommen könnte, seinen Brüdern erfolgen. — Žal, da nam ni ohranjena celotna oporoka, marveč le ta odlomek! Morda bi se dala še kaka druga nejasnost z lahkoto odstraniti.

Giacomo Palma il Vecchio (1480 do 1528) uživa sloves, da je odkril krasni tip zlatolase, žarnooke in bujnopolne benečanske lepote, katere se je kot njegove hčere »Violante« oprijela bajka in je tudi v Tizianovem srcu vžgala iskro navdušenja (prim. Palmovo takozvano Bella di Tiziano v galeriji Sciarra v Rimu). Palma sam, pa tudi drugi predstavitelji benečanske šole, so to čudovito krasno podobo ženske lepote opetovano portretirali ali vsaj kot model porabljali. Ali je bila morda tudi Coppinijeva »Violanta« ena izmed mnogih replik te Palmove lepote?

Dunajski dvorni muzej poseduje Palmovo »Violanto«: mlado, lepo ženo z razpuščenimi svetlorumenimi lasmi, z vijolico na prsih. (Pril. 20.) Toda izključeno je, da bi bila ta »Violanta« identična z našo: ta slika je bila namreč nekda v zbirki ljubitelja umetnosti nadvojvode Leopolda Viljema. Na Dunaju je tako že od leta 1659.; torej ni mogla biti pozneje v Ljubljani. Gotovo pa je, da je morala biti tudi ljubljanska »Violanta« izredno krasno in umetniško delo, ker bi sicer ne bil Coppini — sredi drugih velikanov umetnosti svoje zbirke — s to sliko izjemoma razpolagal.

Baron Jan. Benjamin Erberg, kot varih mladotnega Franca Andreja Coppinija, je s privoljenjem njegovega strica duhovnika Jurija Siegfrieda iskal kupca za te slike, katere smo si z njihovimi avtorji vred v predidocem ogledali. Zanimal pa se je za to umetniško zbirko takratni kranjski deželni glavar Marija Korbinijan grof Saurau (1734—1742), poznejši namestnik notranje-avstrijskih dežel. Ko mu je Erberg 7. avgusta 1741 predložil v naslednjem objavljeni seznamek umetnin, je izjavil grof Saurau z ozirom na ta cenik, da je za slike pod št. 1—16, 19—22, 24—31, 33—39, 41, 42, 45, 49, 50, 52—57 z onimi šestimi pod št. 40 navedenimi medaljami in še z eno malo sličico vred pripravljen dati skupaj 650 gl. nem. veljave.

Po Erbergovem računu bi ostalo še 184 gl. za umetnine pod št. 17, 18 in 23 (Algardijska soha dečka); ker to niso bile slikarije, se grof Saurau ni zanje zanimal. Ta odbitek je dalje povzročilo to, da ob prevzemanju ni bilo več Rubensove slike, ali jo takrat vsaj niso mogli najti; enako je bilo tudi z obema v seznamu pod št. 43 in 44 navedenima slikama. Odračunati je bilo treba razen tega še bakrorez amaconske bitke (št. 51) ter (najbrž presne) slike Noetova barka, Samson, Enej in Sibila:

der N(umer)us 46, 47 und 48 wird ingleichen nicht genomben, weillen solche Mahlereyen nach der Wandt verfertigt worden zu sein scheinen, und herabzunemben nicht der Mühe werth wäre.

Sicer je pa vsota 650 gl., katere je dne 24. novembra 1741 ekscelenca grof Saurau izplačal za prevzete slike, za tedanje razmere in cene prav izdatna; saj so posamezne slike dosegle ceno do 30 cekinov (nad 120 gl.). Izvirne slike so takrat, kakor je razvidno iz različnih še ohranjenih zapuščinskih razprav, cenili pri nas povprečno na 1 do 10 gl., reprodukcije pa s 5 do 35 kr. Kajpada se te slike in njihovi mojstri niso mogli meriti z onimi v Coppinijevi zbirki!

Odprto ostane še vprašanje, kakšna je bila poznejša usoda te Saurau-Coppinijeve ljubljanske galerije. Z umetnostno-zgodovinskega stališča bi bilo važno zasledovati, kje in ali je sploh še kaj od nje ohranjenega. V negativnem slučaju bi bilo izgubo toliko del klasičnih slikarjev izredno obžalovati, obžalovati še posebej tudi dejstvo, da je bila Ljubljana oropana tako dragocenega umetniškega zaklada. V korespondenci, inventarjih in ostalih listinah družinskega arhiva grofov Saurau in njihovega sorodstva, na njihovih nekdanjih gradovih, hišah in posestvih (Gradec, Schlading, Kleinsölk, Schwanberg, Premstätten in Paka na Štajerskem, Wolkenstein itd.) bi morda s podrobnejšim preiskavanjem prišli glede usode naših slik končno le do zadovoljivega zaključka.

Des H(ernn) de Coppini Seel(igen) bilder in großen Zimmer:

1. Ein Cato v(on) Carlo Loth groß original in vergolt(er) ram 30 ducat(en)
2. Ein Epiphania v(on) Titian origin: 30 ducat(en).
3. Ein Susanna 7. duc.
4. Ein portrait so v(on) Anton v. Dück gehalten wird. 10. duc.
5. Ein Portrait v(on) Leandro Bassan 6. duc.
6. Ein Original Schizzo v(on) ein altar blatl Fabian und Sebastian v(on) Gladitz mahler 5 duc.
7. Ein portrait Keys(er) Josephi v(on) Schavoniano in vergolter ram 7 duc.
8. Ein abend Landschafft v(on) Manigat 1 duc.
9. Item ein Frauen portrait v(on) ein niederländer gemahlen 2 duc.
10. Zwey bataglien v(on) Manigat 5 duc.
11. Ein klein Controfe v(on) Albrecht Dürer zimlich ruiniret 2 duc.
12. Zwey hollendische debauche 2 duc.
13. Zwey La(ndsch)afft(en) v(on) Glober 6 duc.
14. Zwey Frücht u(nd) Teppich Stuckh v(on) Francesco Hupini Romano 8 duc.
15. Ein Bataglie 1 duc.
16. Ein blumstuckh oval 2 duc.
17. Eine geschnizelte Zier vergolte oval Ram 5 duc.
18. Ein Fed(er) riß in Ebenholzenen Rämel 5 duc.

19. Ein Franciscus de Paula in einer schönen Ebenholzernen
ram 4 duc.
20. der keysche Joseph v(on) Cagnazi 17 duc.
21. Eine Poesie v(on) Cavaglier liberi 7 duc.
- Violante
22. Ein Mathematicus v(on) Pronde 5 duc.
23. Ein waxemes knabl v(on) Algar 5 ducat(en)
24. Ein Hieronymus v(on) Weyßkürch 5 duc.
25. Eines mahlers Contrefait v(on) Sihavonians extra gut
25 duc.
26. Ein Magdalena v(on) Bambin 3 d(uc.)
27. Zwey La(ndscha)fft(en) auf besondere arth gemahlen 12
d(uc.)
28. eine Marinaresca 4 d(uc.)
29. Zwey Bataglien 2 d(uc.)
30. ein blum(en) Crantz 3 d(uc.)
31. Ein Dalila 1 d(uc.)
32. Ein alter blatl v(on) Rubens 20 ducat(en).
33. Ein Groppo v(on) Engeln v(on) Palma 6 duc.
34. Ein Stephan(us) v(on) jung(ern) Remp(.) 2 d(uc.)
35. Ein Contrafait eines Cavalir 1 d(uc.)
36. Ein verblichener Seneca sambt d(er) ram 6 d(uc.)
37. Ein fruchtstückh 1 d(uc.)
38. Ein Original riß v(on) Paulo Veronese eingefast 3 d(uc.)
39. Zwey Stückl mit 4 köpfen 2 d(uc.)
40. 6 Medaglien ad libitum
41. Ein S Andreas bild 1 guld(en)
42. Ein Joannes 1 guld(en)
43. ein große La(ndscha)fft 2 d(uc.)
44. Ein Hyeronymus 1 ducat(en)
auf den Saal
45. Ein Original Schizzo v(on) d(er) Kupel zu Rom all' Giesu
v(on) Baciccio in drey stuckhen bestehend 4 duc.
46. Ein großes stuckh arca Noe 6 guld(en)
47. Item Ein Samson 6 guld(en)
48. item Eneas et Sibilla 6 guld(en)
49. Ein Laocoon v(on) dem Giulio Quaglia 3 d(uc.)
50. Eine Herodias mit den kopf Joannis 3 ducat(en)
51. Ein kupfer pugna amazoni 2 ducat(en)
52. Ein sehr altes Contrafait eines Generalen 3 duc.
53. deto eines v(on) Vicentini oval 1 d(uc.)
54. 2 Schlatlein 1 ducat(en)
55. Eine andere Herodias 1 ducat(en)
56. Portrait Leopoldi 6 guld(en)
57. Ein débauche

Via passionis.

Večerna pot med zelenim grmičjem.
Na vejicah med bodičjem
zaprti cvetovi in solze na njih.
In od vsepovsodi mrzel, pritajen dih.

Samotna ko celica meniha
je duša sama s seboj
in mirna ko morski pokoj,
samo od daleč, v globini slutnja tiha ...

Nekje splasene ptičke perot brni,
vsa tišina brez konca trepeče
in brez konca v duši drgeče
ljubezen, odpoved sladkih dni.

Jože Plot.

Disonance.

Dr. Ivo Šorli.

25. septembra 1906.

Zdaj je že čas, da zopet nekaj »pribijem«. Mogla bi bila že čez nekaj dni po oni veliki debati na Bledu to tukaj omeniti, a hotela bi vendar, da nosijo ti listi le bolj moja nekako že »ustanovljena« čustva, oziroma ustanovljena, na moje življenje direktno se nanašajoča dejstva.

Ko sta namreč oni večer na Bledu Zima in Vidic odšla, je bil Stanko zelo hladen z menoj. No, to sem razumela in sem si mislila, da mu pojdejo te muhe pač kmalu iz glave. Ali njegovo »dobro jutro« je bilo uprav tako formalno, kakor njegova

»lahka noč!« Tak je ostal potem ves dan. Naslednji dan se je vrnil z onima dvema stalno v mesto, a je bil tudi pri slovesu samo ceremonialen. Prvo nedeljo potem se je opravičil, da me ne more obiskati, in je prišel šele na praznik zjutraj, odpeljal se je pa že s prvim večernim vlakom. Ko je potem začelo deževati in sem mu pisala, da bi se rada vrnila tudi jaz domov, ker mraza res ne maram, če ni potrebe, sem morala še dva dni čakati, preden je prišel pome. No, tudi tu ni opustil svoje hladne korektnosti. Sicer že postane včasih zopet nežen, a jaz vem prav dobro, koliko je vredna taka